

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek senátu ze dne 8. února 2022 ve věci č. 19938/20 – *Q a R proti Slovinsku*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně konstatoval nepřiměřenou délku řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o žádosti babičky o svěření vnoučat do její pěstounské péče poté, co byla jejich matka zavražděna. Soud naopak jednomyslně rozhodl o neporušení článku 8 Úmluvy v řízení o styku prarodičů s dětmi, ve kterém namítali absenci výslechu dětí soudem, absenci výslechu znalce a absenci určení zvláštního opatrovníka pro zastupování dětí.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé jsou prarodiče dětí, jejichž matka byla zavražděna v roce 2015, kdy jim bylo 3 a 5 let. Z vraždy byl obviněn otec dětí. Děti byly v péči prarodičů několik měsíců a poté byly přemístěny k pěstounce mimo biologickou rodinu. Případ vyvolal velký zájem médií. Babička dětí požádala o umístění dětí do své pěstounské péče, věc se po šesti letech vrátila na základě rozhodnutí ústavního soudu k soudu prvního stupně a v době rozhodování Soudu nebyla skončena. Dle rozhodnutí soudu měli stěžovatelé možnost se s dětmi stýkat dvě hodiny každý druhý týden ve speciálním zařízení pod dohledem sociálního pracovníka. K určení styku došlo na základě znaleckých posudků. Děti na styk reagovaly pozitivně. V roce 2017 stěžovatelé požádali o rozšíření styku s odkazem na posudek znalce, který uvedl, že děti by se s prarodiči měly mít možnost stýkat doma. Žádali, aby styk nebyl asistovaný a probíhal jedno odpoledne v pracovní den, o víkendech a svátcích. V roce 2018 soud rozhodl o styku každou třetí středu v měsíci po dobu tří hodin pod dohledem sociálního pracovníka. V odůvodnění uvedl, že zájem prarodičů na neasistovaný styk musí být vyvážen zájmy dětí na ochranu před obtěžováním ze strany médií. Děti nebyly v řízení zastoupeny speciálním opatrovníkem, nebyly přímo slyšeny soudy a nebyl vyslechnut znalec, který se domníval, že styk by měl probíhat u prarodičů doma. Ústavní soud rozsudek v roce 2020 potvrdil.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že délka řízení o svěření dětí do jejich pěstounské péče byla nepřiměřená, jelikož řízení trvalo téměř šest let a stále probíhalo na prvním stupni po vrácení věci ústavním soudem. Stížnost byla ve vztahu k dědečkovi dětí odmítnuta pro neslučitelnost s ustanoveními Úmluvy *ratione personae*, jelikož dědeček nebyl účastníkem vnitrostátního řízení.

Dle Soudu byly kromě určitých období nečinnosti hlavními důvody délky řízení příprava znaleckých posudků, vrácení věci na první stupeň po rozhodnutí ústavního soudu a opatření přijatá v souvislosti s pandemií Covid-19. Soudy nařídily vypracování znaleckých posudků za účelem určení schopnosti stěžovatelky vykonávat pěstounskou péči a určit nejlepší zájem dětí v tomto citlivém případě. Je však na státech, aby zorganizovaly svůj soudní systém tak, aby měl každý právo na vydání rozhodnutí v přiměřené lhůtě (*Comingersoll S. A. proti Portugalsku*, č. 35382/97, rozsudek velkého senátu ze dne 6. dubna 2000, § 24). Soud prvního stupně neustanovil zvláštního opatrovníka a nevyslechl znalce, což byl důvod vrácení věci ústavním soudem. Pracovní přetížení znalců způsobilo značnou prodlevu. Znalci však pracovali pod dohledem soudce, který je odpovědný za přípravu a rychlý průběh soudního řízení (*Sürmeli proti Německu*, č. 75529/01, rozsudek velkého senátu ze dne 8. června 2006, § 129).

Omezení, která si vyžádala krize spojená s pandemií Covid-19, mohla mít pochopitelně nepříznivý vliv na vyřizování věcí, avšak stát tím nebyl zbaven odpovědnosti za zdlouhavé řízení. Případy, které byly určeny jako naléhavé, byly vyřizovány navzdory pandemii, avšak případ stěžovatelů nebyl dle vnitrostátních soudů naléhavý, což vláda vysvětlila tím, že se nejednalo o odebrání z péče a styk probíhal. Dle Soudu však případ vyžadoval zvláštní péči, jelikož kontakt mezi stěžovatelkou a dětmi byl

omezený a předmět řízení byl pro ni důležitý, jelikož si přála postarat se po smrti dcery o svá vnoučata. Nadto stěžovatelka poukazovala na důsledky plynutí času na její vztah k vnoučatům (*mutatis mutandis*, *Širvinskas proti Litvě*, č. 21243/17, rozsudek ze dne 23. června 2019, § 110–111).

Byť byla věc do určité míry složitá, nebyla projednána v přiměřené lhůtě. Článek 6 odst. 1 Úmluvy tak byl porušen.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé rovněž namítali, že v rozporu s článkem 8 Úmluvy vnitrostátní soudy nevyslechly jednoho ze znalců ani názory dětí a neustanovily zvláštního opatrovníka, který by hájil jejich zájmy v řízení o určení styku.

Soud předně uvedl, že omezení styku rodičů s dětmi musí být nezbytné ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy, což platí i v případě styku prarodičů s dětmi (*Nistor proti Rumunsku*, č. 14565/05, rozsudek ze dne 2. listopadu 2010, § 73 a 75; *Manuello a Nevi proti Itálii*, č. 107/10, rozsudek ze dne 20. ledna 2015, § 58).

K nevyslechnutí dětí soudem Soud poukázal na mínění dětského psychiatra, že v rozhodné době děti ve věku 5 a 8 let nebyly schopny si na věc vytvořit vlastní názor. Soud při rozhodování o styku vycházel zejména ze zprávy dětského psychiatra, který děti vyšetřoval. Soud neměl důvod zpochybnit rozhodnutí soudu nevyslechnout děti přímo (*a contrario*, *Petrov a X proti Rusku*, č. 23608/16, rozsudek ze dne 23. října 2018, § 108).

K námitce stěžovatelů, že zájmy dětí hájilo centrum sociální péče, a nikoli zvláštní opatrovník, Soud předně uvedl, že děti nejsou stěžovateli (*a contrario*, *C proti Chorvatsku*, č. 80117/17, rozsudek ze dne 8. října 2020, § 57). Dle Soudu nebyly předloženy žádné argumenty prokazující, že údajná chyba v zastoupení dětí v řízení o styku mohla ovlivnit postavení stěžovatelů v tomto řízení.

Znalec, jehož nevyslechnutí bylo předmětem kritiky, byl jedním z několika znalců vyjadřujících se v řízení o pěstounské péči. V řízení o styku stěžovatelé namítali, že měl být vyslechnut, jelikož jeho názor byl relevantní pro výsledek řízení – uváděl, že styk by mohl probíhat u prarodičů. Soud prvního stupně při jednání jeho posudek přečetl, avšak odmítl ho vyslechnout mimo jiné z důvodu jeho omezené odbornosti. Dva znalci byli jmenováni v době, kdy byl zajištěn styk mezi stěžovateli a jejich vnoučaty a uvedený znalec byl jmenován k žádosti stěžovatelů o rozšíření kontaktu. Stěžovatelé přitom mohli na jeho znalecký posudek reagovat písemně a ústně při jednání. Soud, před nímž řízení probíhalo, dostatečně vysvětlil, proč znalec nebyl vyslechnut, a jeho důvody schválil rovněž ústavní soud. Soud podotkl, že je zpravidla na vnitrostátních soudech, aby posoudily jim předložené důkazy včetně prostředků použitých k posouzení relevantních skutečností (*Khusnutdinov a X proti Rusku*, č. 76598/12, rozsudek ze dne 18. prosince 2018, § 87). S ohledem na výše uvedené Soud neshledal odmítavý postoj soudu k výsledku znalce za neodůvodněný.

K porušení článku 8 Úmluvy tak nedošlo.